

zetten door. *Krematorium IV* werd opgeblazen en de meesten van de daar werkzame leden van het *Sonderkommando*, meer dan tweehonderd man, zetten het, terwijl de alarmsirenes loeiden, op een lopen, doorbraken de kampomheining en renden verder waarna zij zich als groep in een boerenschuur ter verdediging inrichtten. De mannen van *Bunker I* kwamen niet buiten het kamp – zij werden overweldigd door SS'ers die op vrachtauto's kwamen aanrijden en die, toen een eerste stormloop was afgeslagen, onmiddellijk twee stukken luchtafweergeschut lieten aanrukken; er werd ook met machinegeweren gevuld uit de wachttorens. Lang duurde het gevecht bij *Bunker I* niet. Wie daar na afloop nog in leven was, werd ter plekke doodgeschoten. Doodgeschoten werden ook de overlevenden uit de groep die zich in de boerenschuur had verschanst en die spoedig was opgespoord en overweldigd. Van de ca. zeshonderdvijftig leden van het *Sonderkommando* die op 7 oktober nog aan het werk waren, bleven, schijnt het, niet meer dan tweehonderd over.

De SS ging spoedig vermoeden dat de bij de opstand gebruikte explosieven afkomstig waren uit de 'Union'-fabriek. Een gevangene, een Tsjechische half-Jood, wist er daar achter te komen welke meisjes bij de smokkel van de explosieven betrokken waren geweest en gaf hun kampnummers aan de SS door (de man is in Mauthausen door medegevangenen doodgeschlagen) – vier meisjes werden, na zwaar gemarteld te zijn (daarbij brachten zij het op, de namen van andere gevangenen die ook in het komplot waren geweest, te verzwijgen), publiekelijk opgehangen.

Hoe groot de verliezen waren die de SS bij de opstand had geleden, is niet precies bekend: volgens sommigen waren er in hun rijen verscheidene tientallen doden gevallen, volgens anderen minder dan tien. Een feit is dat de opstand, al was dan slechts één van de vier grote *Krematoria* vernietigd diepe indruk maakte op de overige gevangenen; het was, schreef later een Tsjechische vrouwelijke gevangene, 'als hätte man die Angst weggeschoben, als wären auch wir um einen Kopf grösser geworden.'¹

★

Nog geen vier weken na de opstand, op 2 november, kwam in Auschwitz een bevel van Himmler binnen dat de vergassingen moesten worden

¹ Ana Novac, aangehaald in H. Langbein: *Menschen in Auschwitz* (1972), p. 233.